

Tematický článek o finanční stabilitě ——— 3/2020

Přístup ČNB k rozpouštění proticyklické kapitálové rezervy

Libor Holub, Tomáš Konečný, Lukáš Pfeifer, Václav Brož

Česká národní banka ——— Tematický článek o finanční stabilitě ——— 3/2020

Tematické články o finanční stabilitě reagují na vybrané aktuální otázky týkající se problematiky finanční stability. Jejich cílem je edukativní a nenáročnou formou seznamovat veřejnost s výsledky analýz finanční stability a s konkrétními aspekty makrobezpečnostní politiky ČNB. Jsou samostatnou publikační řadou podporující analýzy a závěry Zprávy o finanční stabilitě.

Názory obsažené v tomto článku jsou názory autorů a neodrážejí nezbytně oficiální pozici České národní banky.

Editor: Jan Frait

Koordinátor: Martin Hodula

PŘÍSTUP ČNB K ROZPOUŠTĚNÍ PROTICYKICKÉ KAPITÁLOVÉ REZERVY

Libor Holub, Tomáš Konečný, Lukáš Pfeifer, Václav Brož^{1,2}

Článek popisuje přístup ČNB k rozpouštění proticyklické kapitálové rezervy (CCyB). K rozpuštění rezervy bude docházet v klesající fázi finančního cyklu, která je charakteristická snižováním cyklických rizik v bilancích institucí. V případě, že silná recese / finanční krize povede ke vzniku systémových úvěrových ztrát, snížení kapitálové vybavenosti bank a následně volné kapacity kapitálu k úvěrování, je pravděpodobné, že ČNB bude v závislosti na jejich vývoji rezervu rozpouštět, a to až k nule. ČNB zváží rozpouštění CCyB i v případech, kdy ke vzniku systémových ztrát prozatím nedošlo, ale s vysokou pravděpodobností k nim může dojít v blízké budoucnosti. V případě mělké recese či ekonomického zpomalení, kdy převážně přirozeně odeznívají cyklická rizika v bilancích institucí, ČNB pravděpodobně přistoupí k postupnému snižování sazby rezervy k její standardní úrovni ve výši 1 %. Uvedené přístupy článek ilustruje na rozhodovacím procesu rozpouštění CCyB ve dvou alternativních scénářích poklesu cyklických rizik a uvádí také odhad vlivu potenciálního úvěrového impulsu spojeného s rozpuštěním CCyB na ekonomiku.

I. ÚVOD

Proticyklická kapitálová rezerva (CCyB nebo rezerva)³ patří mezi makrobezpečnostní kapitálové rezervy. Do legislativy byla zavedena v reakci na globální finanční krizi z let 2007 až 2009, která vedla v mnoha zemích k situaci, kdy banky vlivem nedostatku kapitálu omezovaly úvěrovou nabídku, což mělo následně negativní dopad na výkonost reálné ekonomiky (např. Iyer a kol., 2014). Cílem rezervy je zachovat odolnost bankovního sektoru vůči negativním dopadům potenciálních ztrát ze znehodnocení úvěrů poskytnutých v růstové fázi finančního cyklu a tím předejít poruchám v poskytování úvěrů reálné ekonomice v případě nepříznivého vývoje. Makrobezpečnostní orgán zvyšuje sazbu CCyB v obdobích nárůstu cyklické složky systémového rizika a rozhoduje o jejím snížení v době jeho poklesu. Evropská rada pro systémová rizika (ESRB, 2014) vydala doporučení stanovující metodiku navyšování CCyB, přičemž makrobezpečnostní orgány zemí EU rozpracovaly vlastní přístupy, které zohledňují národní specifika.⁴ V případě ČNB popisuje rozhodovací proces v souvislosti s navyšováním rezervy obecná metodika k nastavování CCyB (ČNB, 2020, zejména část 5.1).

Článek se zaměřuje na metodický přístup ČNB k rozpouštění CCyB. Navazuje tak na obecnou metodiku k nastavování CCyB a její část věnovanou snižování CCyB (ČNB, 2020, kapitola 5.2) s cílem tuto relativně novou problematiku blíže představit. K rozpouštění CCyB dochází v klesající fázi finančního cyklu, která je obvykle doprovázena poklesem cyklických, zejména úvěrových⁵ rizik v bilancích institucí. Rozpuštění rezervy v tomto období umožňuje její využití ke krytí vzniklých systémových ztrát a omezuje riziko poruch v plynulém poskytování úvěrů do reálné ekonomiky. ČNB zváží rozpouštění CCyB i v případech, kdy prozatím nedochází k poklesu cyklických rizik, ale s vysokou pravděpodobností k nim může dojít v blízké budoucnosti. Makrobezpečnostní orgán může rezervu rozpustit částečně či plně, a to i s okamžitou platností (čl. 136, odst. 6 CRD IV). Pokles cyklických rizik může mít odlišný průběh v závislosti na délce a intenzitě klesající fáze cyklu a přístup ČNB k rozpouštění CCyB jej zohledňuje.

První kapitola popisuje způsob, kterým k poklesu cyklických rizik dochází a následně představuje východiska pro rozhodování o rozsahu a načasování rozpouštění CCyB. Druhá kapitola popisuje věcnou a časovou souslednost procesu snižování cyklických rizik a zaměřuje se zejména na její dopad na kapitálovou pozici a volnou kapacitu kapitálu bankovního sektoru k úvěrování reálné ekonomiky. Třetí kapitola popisuje rozhodovací proces rozpouštění CCyB a diskutuje jeho varianty ve dvou alternativních scénářích – hlubokého a mírného poklesu cyklických rizik. Současně

1 Libor Holub (Libor.Holub@cnb.cz), ČNB, sekce finanční stability,

Tomáš Konečný (Tomas.Konecny@cnb.cz), ČNB, sekce finanční stability,

Lukáš Pfeifer (Lukas.Pfeifer@cnb.cz), ČNB, sekce finanční stability; Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví.

Václav Brož (Vaclav.Broz@cnb.cz), ČNB, sekce finanční stability; Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií.

2 Tým autorů děkuje za cenné připomínky a komentáře Janu Fraitovi, Zlatuši Komárkové, Miroslavu Plašilovi a Vojtěchu Siudovi.

3 Proticyklická kapitálová rezerva je definována jako procentní podíl stanovený příslušnou sazbou z objemu rizikově vážených aktiv (RVA) bankovního sektoru (čl. 130, odst. 1 CRD IV). O jejím stanovení rozhoduje příslušný makrobezpečnostní orgán. Viz <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN#d1e7902-338-1>.

4 Tyto přístupy se mezi zeměmi významně liší (BIS, 2017), v obecné rovině však usilují o určení potenciálního rozsahu postupné akumulace cyklické složky systémového rizika během expanzivní fáze finančního cyklu.

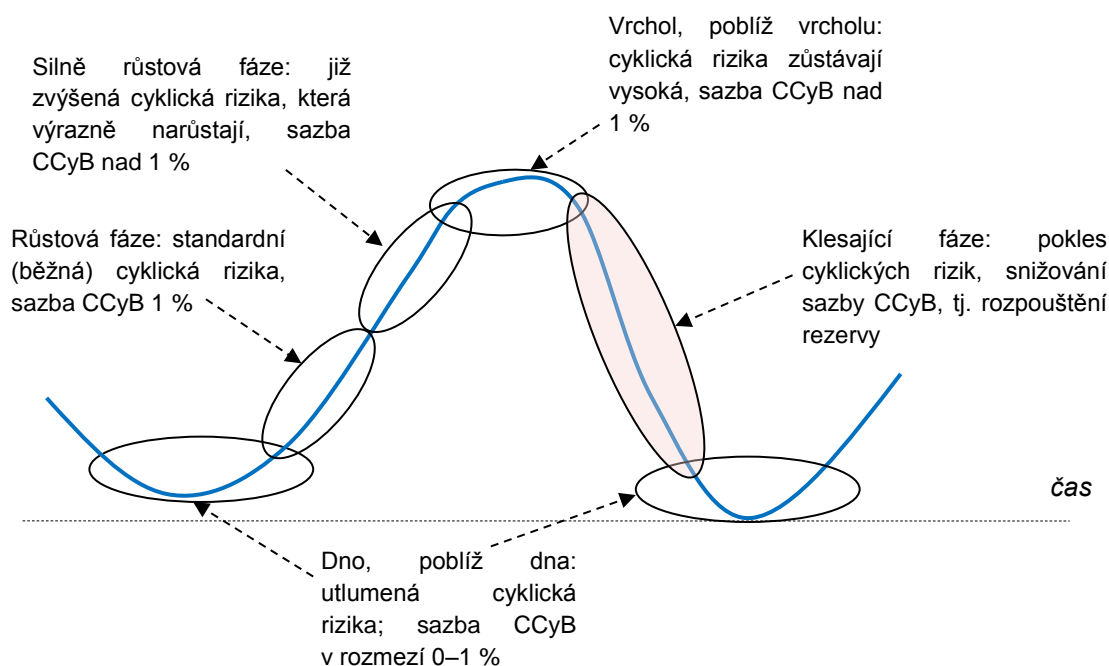
5 Úvěrové riziko je v domácím bankovním sektoru rizikem klíčovým.

v makroekonomické rovině nastiňuje vliv potenciálního úvěrového impulsu rozpuštěné rezervy na vývoj reálné ekonomiky. Závěrečná kapitola shrnuje nejdůležitější závěry z článku.

II. CYKLICKÁ PODMÍNĚNOST PROCESU ROZPOUŠTĚNÍ PROTICYKICKÉ KAPITÁLOVÉ REZERVY

Snižování sazby rezervy a tedy její rozpouštění bude probíhat v **klesající fázi finančního cyklu** (Graf 1), případně v situaci, kdy je přechod do této fáze cyklu v blízké budoucnosti vysoce pravděpodobný. Ceny finančních aktiv a nemovitostí mají tendenci stagnovat či klesat, finanční podmínky se zpříšňují, investoři vnímají míru rizika pesimisticky a úvěrová dynamika zpomaluje. Postupně dochází k zesílení materializace cyklických rizik a nárůstu selhání v rámci úvěrových portfolií a následně ke ztrátám institucí. Rizikové váhy expozic a náklady na kapitál již výrazně neklesají a vzhledem k rostoucí pravděpodobnosti nástupu recese mohou začít růst.

Graf 1 Ilustrativní vývoj cyklických rizik v průběhu finančního cyklu

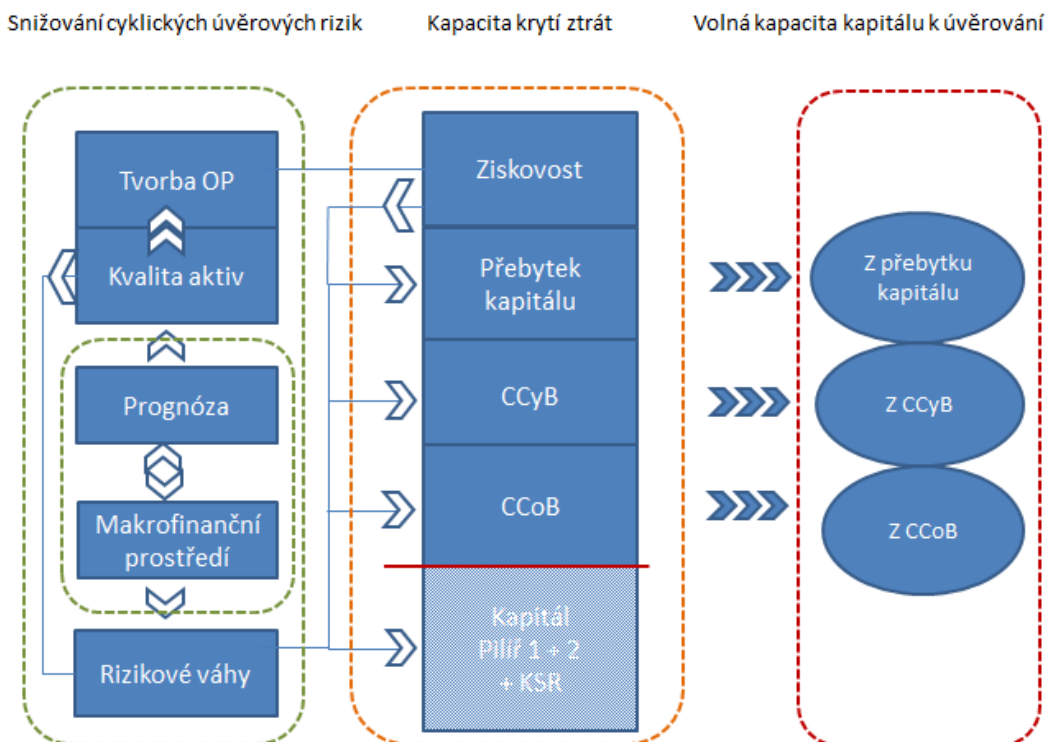
Pro zahájení procesu snižování sazby CCyB je **zjevná či v blízké budoucnosti očekávaná pozice domácí ekonomiky v klesající fázi cyklu podmínkou nutnou, nikoliv však postačující**. Snižování sazby se dále přímo odvíjí od **rozsahu a formy (povahy) poklesu cyklických (zejména úvěrových) rizik** v bilancích institucí. Ta mohou klesat v důsledku

- přirozeného odeznívání** v obdobích mělkých recesí či ekonomického zpomalení, kdy rozsah selhání úvěrů nevede ke vzniku systémových ztrát a ke snižování rizik dochází zejména splácením úvěrů a využíváním přísnějších úvěrových standardů při jejich refinancování či poskytování nových úvěrů a/nebo
- materializace** v obdobích silné hospodářské recese (až finanční krize), kdy rozsah selhání úvěrů, vyvolaný výrazně nepříznivým ekonomickým vývojem, vede k systémovým ztrátám.

Tyto formy poklesu cyklických rizik se mohou prolínat a jejich relativní významnost se bude lišit dle intenzity a délky klesající fáze cyklu.⁶ Posuzování rozsahu jejich poklesu spočívá v hodnocení i) **kapitálové vybavenosti a schopnosti absorpce úvěrových ztrát** a ii) **volné kapacity kapitálu k úvěrování** institucí (Schéma 1).

⁶ Část III diskutuje přístup ke snižování sazby CCyB ve dvou alternativních scénářích odrážejících různou intenzitu a délku klesající fáze. Scénář *Hluboká recese* předpokládá intenzivní materializaci cyklických rizik, scénář *Mimá recese* předpokládá převážně přirozené odeznívání cyklických rizik v bilancích institucí.

Schéma 1 Rámec pro hodnocení rozsahu poklesu cyklických (úvěrových) rizik

Pramen: ČNB

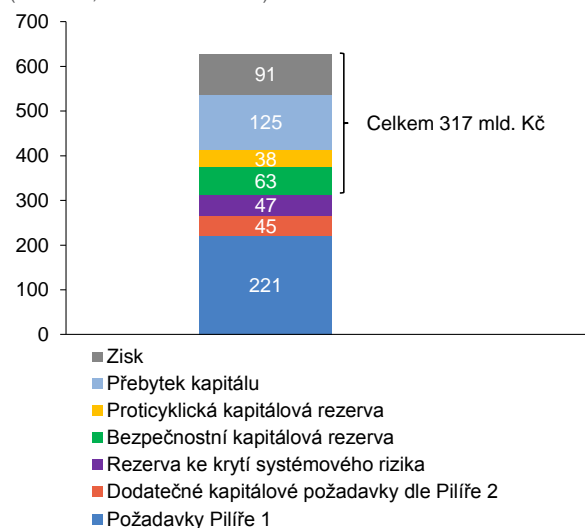
Na počátku klesající fáze finančního cyklu může zahájení procesu **snížení cyklických (úvěrových) rizik** signalizovat **vývoj makrofinančního prostředí** či **kvality a znehodnocení aktiv** (úvěrové ztráty). Dynamiku makrofinančního prostředí ukazují indikátory hospodářského a finančního cyklu⁷. Pravděpodobnou povahu snížení cyklických rizik mohou také indikovat **prognózy** budoucího makroekonomického vývoje.

Kvalita aktiv a úvěrové ztráty pak reagují na očekávané a později reálné zhoršení makroekonomických podmínek v klesající fázi cyklu, které se v intencích účetního standardu IFRS 9 projevují v interních modelech očekávaných ztrát institucí.⁸ Materializace úvěrových ztrát institucí se následně promítá s různou intenzitou a časovým zpožděním **do kapacity krytí ztrát**. Ke zdrojům krytí ztrát patří zisk a některé složky kapitálu (Graf 2).

Úvěrové ztráty bankovního sektoru (očekávané i neočekávané) mohou být postupně kryty z případně dosahovaných zisků, dobrovolně drženého přebytku⁹ kapitálu nad regulatorními požadavky (dále přebytek

Graf 2 Kapacita krytí ztrát bankovního sektoru

(v mld. Kč; data k 31. 12. 2019)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

7 Vývoj hospodářského a finančního cyklu ilustrují mj. indikátory HDP a indikátor IFC (blíže viz Plašil a kol., 2014). Indikátory systémové finanční zátěže shrnuje příloha IV Přístupu ČNB k stanovení CCyB (ČNB, 2020). Zranitelnost bankovního sektoru ilustruje vedle dílčích proměnných i indikátor bankovní obezřetnosti BPI (Pfeifer a Hodula, 2018).

8 Více viz Box 3.2: Vliv očekávání bank na včasnou a dostatečnou tvorbu opravných položek podle standardu IFRS 9 (ČNB, 2019a).

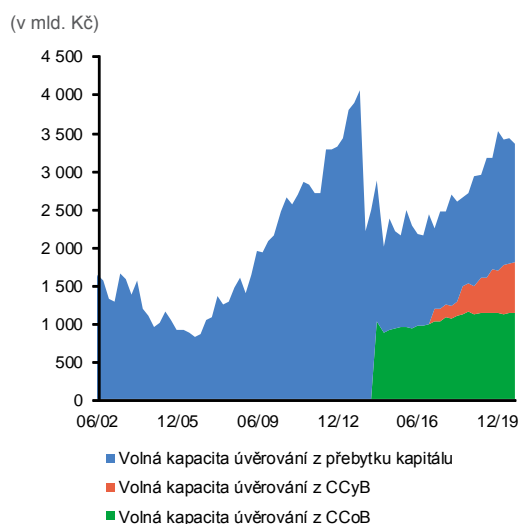
9 Dlouhodobá dostupnost přebytku kapitálu ke krytí ztrát je podmíněna idiosynkratickými rozhodovacími mechanismy vlastníků institucí, které mohou v čase doznat změn. Silně mohou být podmíněny vlivem cyklického vývoje mimo ČR a mírou jeho (a)synchronnosti s cyklickým vývojem v ČR, ale i stabilitou vlastnických struktur.

kapitálu) a rozpuštěním (CCyB)¹⁰ či využitím kapitálových rezerv (CCoB)¹¹ určených ke krytí cyklicky podmíněných úvěrových ztrát (souhrnně dále kapacita krytí ztrát). Kapacita krytí ztrát domácího bankovního sektoru k 31. 12. 2019 přesahovala 300 mld. Kč (Graf 2). Její výše bezprostředně podmiňuje **volnou kapacitu kapitálu k úvěrování**. Ta poskytuje informaci o úvěrovém potenciálu bankovního sektoru a možné roli kapitálových omezení v úvěrové nabídce. Odpovídá dodatečnému objemu úvěrů, jež mohou instituce poskytnout z kapitálu nad rámec Pilíře 1, Pilíře 2 a rezervy ke krytí systémového rizika¹², a je definována¹³ jako:

$$\begin{aligned} \text{Volná kapacita z přebytku kapitálu} &= \\ &= \frac{\text{Přebytek kapitálu absolutně}}{\frac{\text{Pilíř 1 abs.} + \text{Pilíř 2 abs.} + \text{KSR abs.} + \text{CCoB abs.} + \text{CCyB abs.}}{RWA_{\text{CELKOVÉ}}}} * \frac{1}{RW_{\text{ÚVĚROVÉ RIZIKO}}} \end{aligned} \quad (1)$$

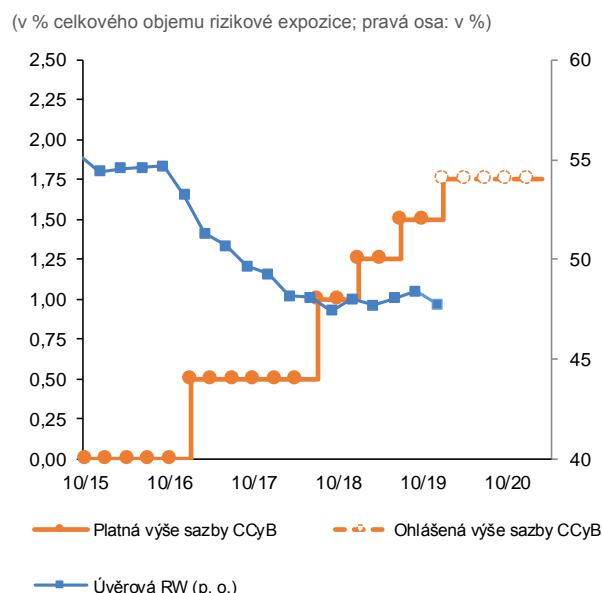
Vývoj volné kapacity domácího bankovního sektoru ukazuje Graf 3. V posledních letech rostla díky zvyšující se kapitálové vybavenosti i cyklicky podmíněnému poklesu rizikových vah bank s přístupem k měření úvěrového rizika založeným na interních modelech (Graf 4).¹⁴ Z hlediska ČNB je kapacita k úvěrování dostatečná (dále jen prahová hodnota), pokud pokrývá alespoň roční přírůstek stavu úvěrů k nominálnímu HDP ve výši okolo 4 % (k 31. 12. 2019 zhruba 200 mld. Kč)¹⁵. Ke konci roku 2019 dosahuje cca 1 779 mld. Kč a vysoce tak přesahuje prahovou hodnotu.

Graf 3 Volná kapacita kapitálu k úvěrování v domácím bankovním sektoru

Pramen: ČNB, výpočty autorů

Graf 4 Aktuálně platná a ohlášená výše sazby CCyB v ČR a úvěrové rizikové váhy

Pramen: ČNB, výpočty autorů

V případě CCyB byla volná kapacita k úvěrování vybudována průběžným zvyšováním sazby zahájeným v roce 2017. Sazbě ve výši 1,75 % (platné ke konci roku 2019) odpovídá volná kapacita k úvěrování 548 mld. Kč. Ta představuje za jinak stejných podmínek maximální objem úvěrů, který může bankovní sektor poskytnout po rozpuštění rezervy.

Vývoj úvěrových ztrát, s nimi související kapacita krytí ztrát a volná kapacita kapitálu k úvěrování jsou klíčovými vstupy do rozhodovacího procesu rozpouštění sazby CCyB.

¹⁰ O jejím rozpuštění rozhoduje makrobezpečnostní orgán.

¹¹ Nedochozí k jejímu rozpouštění, o využití rezervy rozhoduje daná instituce.

¹² Rezerva ke krytí systémového rizika je v podmínkách ČR využívána ke krytí rizik spojených se systémovou významností institucí.

¹³ Volná kapacita je počítána z přebytku kapitálu vůči celkovým rizikově váženým expozicím. Předpokládá se tedy, že veškerý přebytek může být využit ke krytí úvěrových rizik. Abstrahuje se tedy od materializace tržního a operačního rizika a jeho vlivu na kapitálový přebytek, neboť ten je dle indikací makrozátěžových testů ČNB relativně omezený.

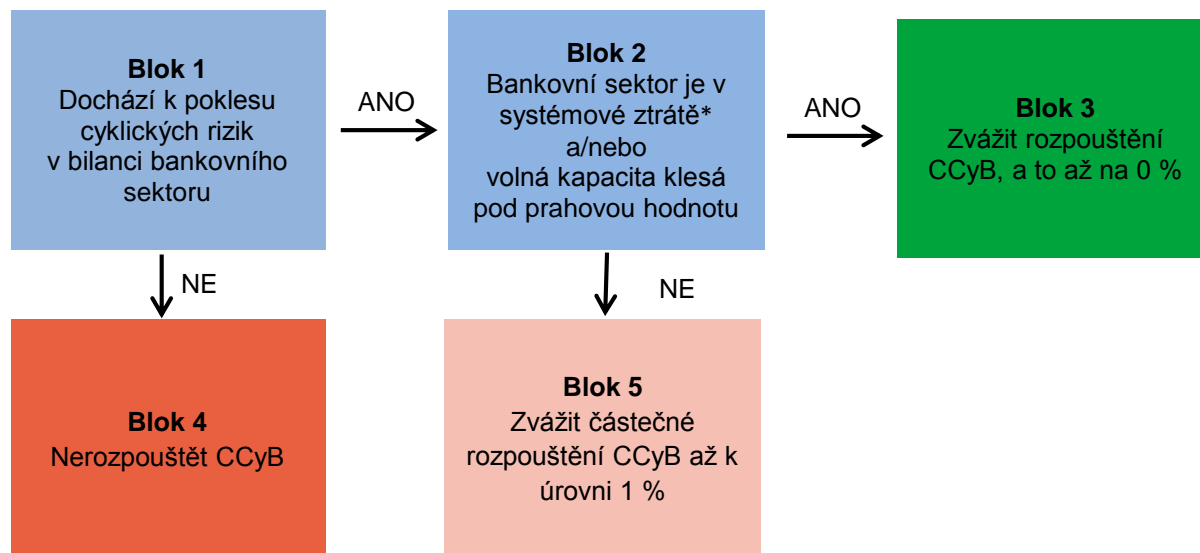
¹⁴ Rizikové váhy bank využívajících přístup IRB mají tendenci během rostoucí fáze cyklu klesat (Brož a kol., 2017 nebo Malovaná, 2018), což vede k poklesu absolutní výše kapitálového požadavku.

¹⁵ Při ročním přírůstku stavu úvěrů k nominálnímu HDP ve výši okolo 4 % se v minulosti uzavírala mezera výstupu v domácí ekonomice (více viz Plašil, 2019).

III. ROZHODOVACÍ PROCES ROZPOUŠTĚNÍ PROTICYKICKÉ KAPITÁLOVÉ REZERVY

Vlastní rozhodovací proces rozpouštění CCyB se skládá z vyhodnocení, zda i) klesají cyklická rizika v bilancích institucí (Schéma 2, blok 1), ii) úvěrové ztráty nabývají systémové úrovně a/nebo iii) existuje dostatečná volná kapacita kapitálu k úvěrování (Schéma 2, blok 2).

Schéma 2 Rozhodovací proces rozpouštění CCyB

* Za předpokladu udržení kapitálové vybavenosti také v případě vysoké pravděpodobnosti systémových ztrát v blízké budoucnosti.

Pramen: ČNB

Dosáhne-li pokles, resp. materializace cyklických rizik úrovně, při které se **bankovní sektor ocitne v systémové ztrátě** (Schéma 2, blok 2, varianta ano) a sníží se jeho kapitálová vybavenost a kapacita krytí ztrát¹⁶, **může být rezerva až plně rozpouštěna** (Schéma 2, blok 3) s cílem umožnit její využití ke krytí vzniklých systémových ztrát.¹⁷ ČNB zváží rozpouštění i v případech, kdy ke vzniku systémových ztrát nedošlo, ale s vysokou pravděpodobností k nim může dojít v blízké budoucnosti. Tento postup odráží zahraniční zkušenosti v případech, kdy makrobezpečnostní orgány s ohledem na vysokou pravděpodobnost budoucího ekonomického poklesu přistoupily ke snížení či rozpouštění rezervy před samotným vznikem systémových ztrát, a rovněž zkušenosti z koronavirové krize v roce 2020. V takové situaci současně bývají rizika nevyužití rozpouštěné CCyB ke krytí ztrát a úvěrování zohledňována v doporučeních odpovědných orgánů přechodně omezujících rozdělování zisku (Borio a Restroy, 2020).

Dalším kritériem pro případné rozpouštění CCyB je pokles **volné kapacity kapitálu k úvěrování pod prahovou hodnotu** (blok 2, varianta ano). Případný pokles kapitálu, resp. kapitálového poměru, snižuje volnou kapacitu kapitálu k úvěrování reálné ekonomiky. To není v klesající fázi cyklu z hospodářskopolitického hlediska žádoucí, neboť to může vést k omezení úvěrové nabídky i pro životaschopné projekty. Pokud tedy ČNB vyhodnotí kapacitu jako nedostatečnou, je připravena rezervu rozpouštět (Schéma 2, blok 3).

ČNB zváží snížení sazby CCyB i v případech **přirozeného odeznívání cyklických rizik** z bilancí institucí, kdy nedochází ke vzniku systémových ztrát a/nebo volná kapacita k úvěrování neklesá pod prahovou hodnotu (Schéma 2, blok 2, varianta ne). Tato situace může nastat v období mělkých recesí či ekonomického zpomalení, kdy dochází převážně k přirozenému odeznívání cyklických rizik a zároveň pozorovaný makrofinanční vývoj již indikuje významný pokles pravděpodobnosti výskytu dalšího náhlého a výrazného ekonomického propadu. ČNB nepředpokládá, že v případech přirozeného odeznívání cyklických rizik z bilancí institucí bude proces snižování sazby CCyB razantní

¹⁶ Poklesem kapitálové vybavenosti se vedle poklesu absolutní výše kapitálu institucí rozumí i pokles kapitálového poměru.

¹⁷ V situaci ke konci roku 2019 by k systémovým ztrátám vedla materializace úvěrových rizik na úrovni 90 mld. Kč, přičemž absolutní výše CCyB činila k 31.12.2019 přibližně 38 mld. Kč.

a rychlý. Rovněž neočekává, že dojde k úplnému rozpouštění CCyB (Schéma 2, blok 5), pravděpodobně je postupné snižování sazby CCyB k její standardní úrovni ve výši 1 % (Plašil, 2019).

Je zřejmé, že významnou roli v procesu rozpouštění CCyB má vlastní průběh klesající fáze cyklu, resp. povaha poklesu cyklických rizik. Pro praktickou ilustraci rozhodovacího procesu v případě různých variant ekonomického vývoje je níže modelován¹⁸ vývoj v hypotetických scénářích mělkého a hlubokého poklesu ekonomiky a je uvedena pravděpodobná reakce makrobezpečnostní autority ve vztahu k sazbě CCyB.

III.1 MODELOVÉ SCÉNÁŘE POKLESU CYKlickÝCH RIZIK A ROZPOUŠTĚNÍ PROTICYKlickÉ KAPITÁLOVÉ REZERVY

Scénář **Hluboká recese** vychází z nepříznivého scénáře makrozátěžových testů bankovního sektoru (ČNB 2019b) a odpovídá situaci hluboké hospodářské recese. Pokles cyklických rizik je doprovázen jejich silnou materializací, která se projevuje systémovými ztrátami bankovního sektoru. Rostou úvěrové ztráty, klesá ziskovost a s určitým zpožděním dochází k růstu rizikových vah. Ten zvyšuje kapitálový požadavek v absolutním vyjádření, a tedy za jinak stejných podmínek snižuje kapitálový přebytek a s ním i volnou kapacitu k úvěrování ekonomiky. Dochází k poklesu kapitálového poměru pod úroveň platných regulačních požadavků a volná kapacita k úvěrování z přebytku kapitálu postupně klesá pod prahovou hodnotu.

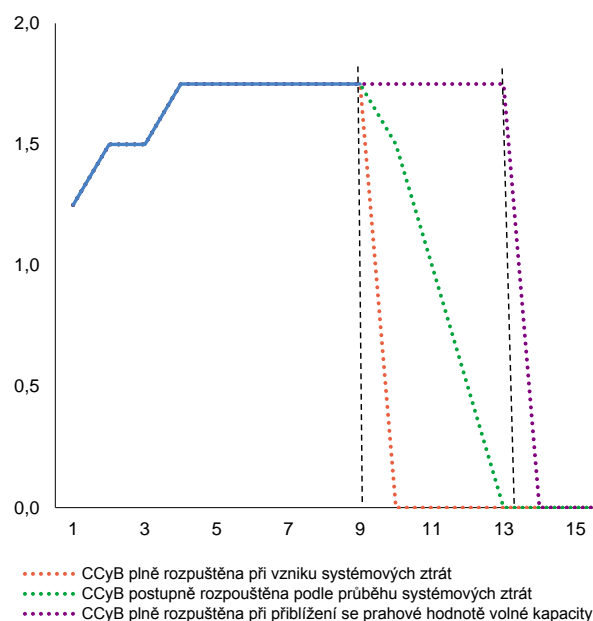
V tomto modelovém scénáři je vysoce pravděpodobné, že sazba CCyB bude rozpouštěna až na 0 % (Schéma 2, blok 3). Vysoká úroveň materializace úvěrových ztrát však může znamenat, že ani úplné rozpouštění rezervy nemusí zajistit plné krytí systémových ztrát a dostatečnou volnou kapacitu k úvěrování. Tři možné varianty rozpouštění CCyB představuje Graf 5:

- **plné** v době vzniku systémových ztrát bankovního sektoru (Graf 5, červeně);
- **postupné** dle průběhu systémových ztrát bankovního sektoru (Graf 5, zeleně);
- **plné**, pakliže systémové ztráty povedou k přiblížení se k prahové hodnotě volné kapacity kapitálu k úvěrování (Graf 5, fialově).

Varianty se liší z hlediska rizika neúčelného využití rozpouštěné rezervy. **Plné** rozpouštění rezervy při vzniku systémových ztrát zajišťuje největší nárůst volné kapacity k úvěrování v prvních čtvrtletích po vzniku ztrát. Vytváří však jednorázový a podle výše rezervy i případně relativně vysoký přebytek kapitálu nad regulačními požadavky na počátku klesající fáze cyklu (Graf 6), který nemusí být v plném rozsahu využit k zamýšlenému účelu, k němuž má rozpouštění sloužit. Jako vhodnější se proto jeví varianta **postupného rozpouštění** dle vpředhledícího odhadu vývoje systémových ztrát. Plné či postupné rozpouštění v prvních dvou variantách podporuje podmínky pro plynulé úvěrování ekonomiky a posiluje příznivá očekávání ohledně potenciálu úvěrové nabídky bankovního sektoru. Třetí varianta reaguje **plným rozpouštěním** rezervy v situaci, kdy volná kapacita k úvěrování klesne pod prahovou hodnotu. Rozpouštění CCyB v pozdější fázi cyklického poklesu na jednu stranu omezuje riziko využití vytvořeného dodatečného kapitálového přebytku ze strany institucí k jinému než zamýšlenému účelu, na druhou stranu však může působit nepříznivě na očekávání ohledně úvěrové nabídky.

Graf 5 Varianty rozpouštění CCyB

(v %; osa x: počet čtvrtletí)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

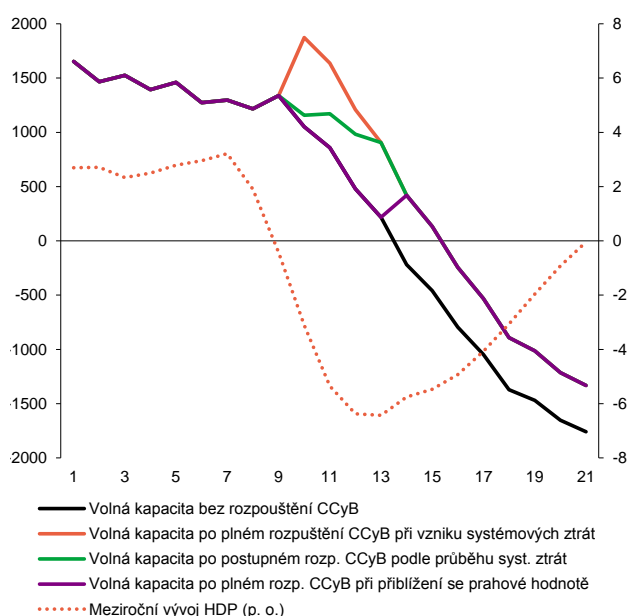
¹⁸ S využitím modelového aparátu makrobezpečnostního testu solventnosti bankovního sektoru.

Scénář *Mírná recese*¹⁹ zachycuje situaci, kdy cyklická rizika v bilancích institucí převážně přirozeně odeznívají, nedochází ke vzniku systémových ztrát a/nebo volná kapacita k úvěrování je dostatečná. Dopad scénáře na kapitálový přebytek a volnou kapacitu k úvěrování ilustruje **Graf 7**. Při absenci jasného signálu pro snížení CCyB bude nutné postupovat obezřetně a zohledňovat širší hodnocení a analýzy, včetně vyznění prognóz budoucího ekonomického vývoje, výsledků makrozátěžových testů a podmíněných odhadů neočekávaných ztrát. **Rozpouštění rezervy nebude razantní a rychlé.** Pravděpodobně bude rozloženo v čase do několika fází, ve kterých může být sazba rezervy postupně (ne nutně pravidelně) snižována s ohledem na vývoj relevantních faktorů pravděpodobně až k úrovni 1 % (**Schéma 2**, blok 5). Jedná se o tzv. standardní úroveň sazby CCyB předpokládanou ČNB pro období po přirozeném odeznění cyklických rizik.²⁰ Tento postup ponechává prostor v případě materializace případných zbylých cyklických úvěrových rizik či v případě neočekávaného dalšího náhlého a výrazného ekonomického šoku. Současně potenciálně snižuje potřebu budování CCyB v příští růstové fázi cyklu a omezuje tak fluktuaci kapitálových požadavků institucí. Rozpouštění rezervy v dané situaci přispívá k formování příznivých očekávání tržních subjektů ohledně potenciálu úvěrové nabídky a snižování nejistoty ohledně směřování makrobezpečnostní politiky.

Graf 6 Volná kapacita z přebytku kapitálu a rozpouštění CCyB ve scénáři Hluboká recese

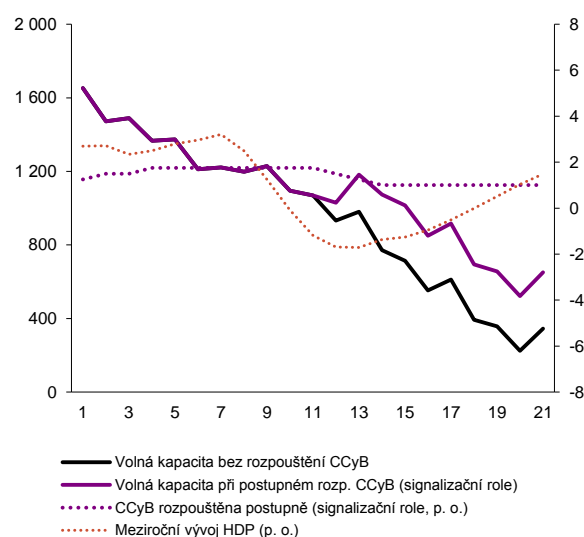
(v mld. Kč, pravá osa v %; osa x: počet čtvrtletí)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

Graf 7 Volná kapacita z přebytku kapitálu a rozpouštění CCyB ve scénáři Mírná recese

(v mld. Kč, pravá osa v %; osa x: počet čtvrtletí)

Pramen: ČNB, výpočty autorů

Rozpouštění CCyB a její využití k úvěrování reálné ekonomiky (úvěrový impuls) může následně působit příznivě i na vývoj hrubého domácího produktu. Potenciál úvěrového impulsu je samozřejmě podmíněn i poptávkovými faktory, nicméně makrobezpečnostní politika rozpouštěním CCyB vytváří podmínky, jejichž využití může příznivě působit na vývoj reálné ekonomiky.

III.2 MAKROEKONOMICKÝ POTENCIÁL ÚVĚROVÉHO IMPULSU SPOJENÉHO S ROZPOUŠTĚNÍM PROTICYKLIKÉ KAPITÁLOVÉ REZERVY

Praktická zkušenost s hodnocením vztahu mezi rozpouštěním CCyB, objemem nově poskytnutých úvěrů a růstem HDP je velmi omezená. Vztah mezi kapitálovou vybaveností a růstem úvěrů či HDP byl zkoumán především v souvislosti s (negativním) vlivem růstu kapitálových požadavků, případně kapitálového poměru institucí.²¹ Pouze málo studií se zabývá dopadem snížení kapitálových požadavků během klesající fáze cyklu. Imbierowicz a kol. (2018) uvádí, že instituce při snížení kapitálových požadavků zvyšují úvěrování ekonomiky a zároveň jim klesá kapitálový poměr. Další

¹⁹ Scénář byl expertně zvolen jako průměr základního a nepříznivého scénáře makrozátěžových testů ČNB (ČNB, 2019b).

²⁰ Standardní sazba CCyB je využívána z důvodu zajištění její včasné tvorby a zároveň ve snaze vyhnout se nutnosti skokové změny sazby v době, kdy se již cyklická rizika stanou zjevnými (viz Plašil, 2019).

²¹ Viz např. De Nicolo (2015), de Ramon a kol. (2016), Fraise a kol. (2017). Relevance uvedených studií může být nicméně omezena významně vyšším přebytkem kapitálu domácích bank oproti bankovním systémům jiných zemí.

zkušenost týkající se využití rezerv uvádí Jiménez a kol. (2017) v souvislosti s dříve uplatňovaným konceptem dynamického oprávkování ve Španělsku. Instituce, které zvyšovaly rezervy během růstové fáze cyklu a mohly je tak čerpat během ekonomického zpomalení, omezily nabídku úvěrů relativně méně.

Vliv rozpouštění CCyB na objem poskytnutých úvěrů a následně reálnou ekonomiku ve smyslu růstu HDP závisí do značné míry na skutečném využití takto vzniklé volné kapacity kapitálu k úvěrování. Míra využití je podmíněna konkrétní situací bankovního sektoru a reálné ekonomiky. Zvýšená averze k riziku na straně institucí, nedostatečná poptávka po úvěrech či ztráty bankovního sektoru mohou potenciálně příznivý vliv na úvěrovou nabídku částečně či zcela omezit. Odhady dopadu rozpouštění CCyB na objem poskytnutých úvěrů a růst HDP by tedy v ideálním případě měly vycházet z modelu a dat, jež by zmíněné vlivy braly v úvahu. Historická data, která by zmíněné modelování umožnila, nicméně nejsou k dispozici.

Jako alternativní indikace byl proto zvolen odhad získaný prostřednictvím makrofinančního modelu (Ehrenbergerová a Malovaná 2019), který představuje rámec pro prognózování vybraných makrofinančních veličin v české ekonomice. Pro odhady byl použit předpoklad utlumené vazby mezi růstem úvěrů a cenami nemovitostí během klesající fáze cyklu. Působení dalších faktorů, které mohou omezovat transmissi rozpouštění CCyB do objemu poskytnutých úvěrů a růstu HDP, bylo zohledněno předpokladem pouze částečného využití rozpouštěné rezervy (variantně 25 %, resp. 50 % z celkového objemu uvolněného kapitálu). Za uvedených předpokladů by plné a okamžité rozpouštění CCyB z úrovně 1,75 % na 0 % a její postupné využití k úvěrování v průběhu dvou let vedlo ke kumulativnímu růstu HDP ve výši 0,3 p. b. (resp. 0,7 p. b.) na horizontu 5 let od okamžiku rozpouštění. Odhady tudíž naznačují, že na využití volné úvěrové kapacity souvisejícím s rozpouštěním CCyB v delším období navazuje širší odezva v rámci domácí ekonomiky, která napomáhá ke zmírnění průběhu cyklického poklesu. Pozitivní vliv rozpouštění CCyB na růst HDP může zároveň zprostředkovaně působit příznivě na kapitálovou vybavenost institucí.

IV. ZÁVĚR

Článek představuje přístup ČNB k rozpouštění proticyklické kapitálové rezervy. Při rozhodování ČNB vyhodnocuje, zda a jakou formou dochází či v blízké budoucnosti dojde k poklesu cyklických (zejména úvěrových) rizik v bilancích institucí a jak se jejich pokles promítne do schopnosti krytí ztrát a volné kapacity kapitálu institucí k úvěrování reálné ekonomiky. V situaci hluboké recese lze s vysokou pravděpodobností předpokládat rozpouštění CCyB až k úrovni 0 % s hlavním cílem umožnit bankám absorbovat systémové ztráty, aniž je výrazně narušena jejich schopnost úvěrovat reálnou ekonomiku. Rychlost rozpouštění může být závislá na časovém průběhu a výši ztrát bankovního sektoru. ČNB je připravena CCyB rozpouštět i v případech, kdy ke vzniku systémových ztrát prozatím nedošlo, ale s vysokou pravděpodobností může dojít v blízké budoucnosti, či pokud se volná kapacita kapitálu bank k úvěrování ekonomiky bude blížit prahové hodnotě a bude považována za nedostatečnou.

V období mírné recese či ekonomického zpomalení může docházet k přirozenému odeznívání cyklických rizik, aniž by současně docházelo ke vzniku systémových ztrát bankovního sektoru a volná kapacita kapitálu k úvěrování může zůstat dostatečná. V takové situaci je pravděpodobné postupné snižování CCyB k úrovni 1 %, která zachovává dostatečný operační prostor pro reakci makrobezpečnostní politiky ČNB v případě neočekávaného dalšího nepříznivého vývoje a současně omezuje fluktuace kapitálového požadavku institucí.

Výsledky makrofinančního modelu naznačují, že rozpouštění CCyB může podpořit výkonnost ekonomiky. Intenzita podpory je však svázána s vývojem řady faktorů na straně bank a jejich klientů, které podmiňují reálné využití úvěrového potenciálu uvolněné rezervy.

V. LITERATURA

BIS (2017): *Range of Practices in Implementing the Countercyclical Capital Buffer Policy*, Bank for International Settlements. ISBN 978-92-9259-055-0.

Borio C., Restroy, F. (2020): *Reflections on regulatory responses to the Covid-19 pandemic*. FSI Briefs 1/2020.

Brož, V., L. Pfeifer, D. Kolcunová (2018): *Are the Risk Weights of Banks in the Czech Republic Procyclical? Evidence from Wavelet Analysis*. CNB WP 15/2018.

ČNB (2019a): *Zpráva o finanční stabilitě 2018/2019*, Česká národní banka. ISBN 978-80-87225-86-8.

ČNB (2019b): *Rizika pro finanční stabilitu a jejich indikátory – prosinec 2019*, Česká národní banka.

ČNB (2020): *Přístup ČNB k nastavování proticyklické kapitálové rezervy*. Česká národní banka.

De Nicolo, G. (2015): *Revisiting the impact of bank capital requirements on lending and real activity*, SSRN Electronic Journal.

De Ramon, S. J. A., Francis, W., Harris, Q. (2016): *Bank capital requirements and balance sheet management practices: has the relationship changed after the crisis?* BoE Working Papers 635, Bank of England.

Ehrenbergerová, D., Malovaná, S. (2019): *Introducing Macro-Financial Variables into Semi-Structural Model*, CNB WP 6/2019, Česká národní banka.

ESRB (2014): *Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on Guidance for Setting Countercyclical Buffer Rates*, European Systemic Risk Board.

Fraisse, H., Lé, M., Thesmar, D. (2017): *The Real Effects of Bank Capital Requirements*, ESRB Working paper No. 47, European Systemic Risk Board.

Imbierowicz, B., Kragh, J., Rangvid, J. (2018): *Time-Varying Capital Requirements and Disclosure Rules: Effects on Capitalization and Lending Decisions*, *Journal of Money, Credit and Banking*, 50 (4), s. 573–602.

Iyer, R., Lopes, S., Peydro, J., Schoar, A. (2014): *The Interbank Liquidity Crunch and the Firm Credit Crunch: Evidence from the 2007–09 crisis*, *Review of Financial Studies*, 27 (1), s. 347–372.

Jiménez, G., Ongena, S., Peydró, J., Saurina, J. (2017): *Macroprudential Policy, Countercyclical Bank Capital Buffers, and Credit Supply: Evidence from the Spanish Dynamic Provisioning Experiments*, *Journal of Political Economy*, 125 (6), s. 2126–2177.

Malovaná, S. (2018): *The pro-cyclicality of risk weights for credit exposures in the Czech Republic*. CNB WP 12/2018. Česká národní banka.

Pfeifer, L., Hodula, M. (2018): *A Profit-to-provisioning Approach to Setting the Countercyclical Capital Buffer: The Czech Example*, ESRB Working Paper Series No. 82, European Systemic Risk Board.

Plašil, M. (2019): *Sazba proticyklické kapitálové rezervy pro krytí běžné úrovně cyklických rizik v ČR*, Tematický článek o finanční stabilitě 2/2019, Česká národní banka.

Plašil, M., Seidler, J., Konečný, T., Hlaváč, P. (2014): *Indikátor finančního cyklu v české ekonomice*, *Zpráva o finanční stabilitě 2013/2014*, s. 116–124, Česká národní banka.

Vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
sekce finanční stability
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE SEKCE KANCELÁŘ
Tel.: 224 413 112
Fax: 224 412 179
www.cnb.cz